

várkáporna Májás korabeli ajtó-szemöldöket időközben megsemmisíté az *emlék-rablók* vandalismusa. A vár tüzetes felvételét a műemlékek országos bizottsága, mérnökének, Müller Istvánnak tanácsai szerint fogja eszközölni Hajduczy József.

A társulat tevékenységének másik eredménye Hunyadmegye nemes családainak monographiája. Bevezető fejezete: „Hunyadmegye kihalt családairól“ 1—11. l. *Köváry* László, „Hunyadmegye legrégebb tisztikaráról“ 12—23 l. dr. *Wertner* Mór, „A Hunyadiak őseiről“ 1—50. l. ugyancsak *Wertner* Mór tollából. Kiegészítésül szolgálnak e füzetek a *Király* Pál által már ezelőtt közrebocsátott *Dobay*-féle „Tisztesség oszlopá“-hoz.

A társulat Évkönyvének XIII. folyamából megjelent I. füzet tartalma: Elnöki megnyitó a társulat XXII. közgyűlésén dr. gróf *Kuan* Gézától. Hunyadmegye történetének *Téglás* Gábor által irt első kötetéről ismertetés, dr. *Márki* Sándor-tól; *Hunyadi* Mátyás király a monarchicus eszmében, dr. *Krenner* Miklóstól. És hivatalos jelentések. A társulat minden irányban nagyobb tevékenységet szándékozik kifejteni s legközelebb néprajzi osztályát is kiterjeszteni szándékozik, miután az idevaló érdekes népviseletet is pusztítja már a divatos gyári termékek rohamos terjedése.

A társulat felolvasásaival a szabad lyceum üdvös feladatait is híven szolgálja.

Téglás Gábor.

Történelmi tanulmányi kirándulások.

A kolozsvári tudomány egyetem történet hallgatói igen kellemes, tapasztalatokban gazdag két kirándulást tettek *S:ádeczky* Lajos dr. egyet. tanár vezetése alatt október hó 21—22. Nagy-Enyed és Gyula-Fehérvár vidékére s folyó hó 2-án Bánffy-Hunyadra és Egeresre. Amaz historiai, emez inkább enhnographiai kirándulás volt; mindkettő hasznos és tanulságos a történelemmel foglalkozókra, mert a csaták, kiváló események, műemlékek helyszínén való tanulmányozása minden historikusnak szükséges.

A historiai tanulmányútnak első állomása Maros-Déce volt, a honnan a miriszlói csataterre gyalogoltak, oda, a hol 1600. szept. 17—18-án oly fényes diadalt aratott Básta, a magyar hadak vezére, Mihály oláh vajda seregén. A csatározást Mihály vajda kezdte meg, ki seregét Enyedtől nem messze, a Tinódi-réten állította fel, míg Básta Miriszló alatt állapodott meg. A vajdát e helyen megtámadni bajosan lehetett, mert a Maros, az oldalt húzódo hegyek s a hegyekről a Marosba lefolyó Lapád patak erős állást biztosított számára. Ezért Básta cselhez folyamodott, mely nagyszerűen sikerült. Menekülést színelve, visszavonulást parancsolt s felgyújtatta Miriszlót s Maros-Déce felé vonult. A vajda állását elhagyva, követte Bástát, de nem sokáig, mert ez visszafordulva, szép csatarendbe állította fel sere-

gét. Básta 12 ezer gyalogból s 6 ezer lovasból álló csapata rövid harc után fényes győzelmet aratott a vajda 32 ezer főnyi seregén. A kozákok nagy része a Marosba fuladt, a vajda pedig látva a veszteséget, Gyula-Fehérvár felé menekült. A fényes győzelmet a Miriszló régi helyén álló emlékoszlop hirdeti, melyet az Alsó-Fehérmegyei történelmi társulat állíttatott és a melyet a f. é. szept. 18-án lepleztek le. A szép emlékoszlop megnézése után a kirándulók Euyed felé indultak, a hol a collegium tanárai fogadták a kirándulókat. A sétaterén felállított diák-emléknél megállva, Váró Ferencz enyedi főgym. tanár megmagyarázta a Rákóczi-forradalom alatt 1704-ben elesett kuruczdiákok hősi halálát s az emlék történetét. Majd megnézték a collegiumot, a híres Bethlen-könyvtárt, a szép templomot, s az eperjesi Rákóczi-ház stíljében épült megyeházát.

Nagy-Egyedről Gyulafehérvárra mentek a kirándulók, a hol dr. Kórody és dr. Cserny kalauzolására mellett megtekintették a székesegyházat, annak műemlékeit, Hunyadi János, s a másik János, László, valamint Izabella és János Zsigmond, az utolsó nemzeti király szarkophágját. Majd a híres könyvtárt, melynek egyik legkiválóbb kincse a „Gyulafehérvári glossák“ egy codexben, valamint a „Codex aureus.“ A csillag-vizsgáló toronyból a festői vidéket, a kanyargó Marossal s a szt. imrei esatateret nézték meg, hol Hunyadi János ügyes taktikájával oly fényes diadalt aratott Meződ bég seregén 1442. A gazdag zsákmányból három templomot emelt győzelve vidékén, s a gyulafehérvári templomot is restauráltatta. Végül a római telep ásatásának szép eredményét megnézve, visszatértek tudásban, tapasztalatokban gazdagodva.

Az első kirándulás sikere után a tudásvágy fokozódván, csakhamar létrehozta a második tanulmányútát is. Ennek érdekességét az fokozza, hogy a történet hallgatókon s a vendégeken kívül, diák-kisasszonyok is résztvettek a kirándulásban. Bánffy-Hunyad, a népviselet s a kalotaszegi varottas megszemlélése képezte a kirándulás ézelját. A templomba gyülekező lányok, menyecskek ruházata festői látványt nyújtott. A ref. templom megtekintése után Baresay Domokos szíves kalauzolásával a szép kastélyt, a parkot s benne azt a hatalmas fenyőfát nézték meg, mely alatt a szászfenesi esatából menekülő Rákóczy György — a hagyomány szerint — megpihent. A házi úr szíves meghívására a gazdagon terített asztalokhoz ült a kiránduló csapat s háláját és szíves köszönetét kifejezve, a „fejedelem“-tól a kalotaszegi varottas „fejedelemasszony“-ához, Gyarmathy Zsigáné úrnőhöz mentek tisztelni, hol alkalmuk volt a szebbnél-szebb varottas munkákban gyönyörködni. Ebéd után Egeresen a Báthory István által a máig is olvasható kapu felírás szerint 1572-ben épített és 1596 óta Bocskay István birtokában volt u. n. *Bocskay-kastélyt* tekintették meg, melynek jelenlegi tulajdonosa (ifj. Fekete János) szíves vendégszeretettel fogadta a társaságot. A kirándulók a legkellemesebb emlékekkel gondolnak vissza a sikerült kirándulásokra.

Banczik Samu.